

В.РХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 118-0-Рев-07-000 900
Бања Лука, 27.3.2009. године

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Петра Бајића, као предсједника вијећа, Драгослава Лукића, Јанка Нинића, Биљане Томић и Росе Обрадовић као чланова вијећа, у правној ствари тужиоца Р. М. сина М., из П., кога заступа пуномоћник М. Б., адвокат из Б. Л., Улица....., против туженог Н. В. сина П. из П., Улица....., Самостална угоститељска радња Н., кога заступа пуномоћник В. Љ., адвокат из П., Улица....., ради утврђења ништавости уговора, одлучујући о ревизији туженог против пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 011-0-Гж-06-001 056 од 18.6.2007.године, у сједници вијећа одржаној 27.3.2009. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Прњавору број П-548/99 од 14.7.2003. године одбијен је тужилац Р. М. син М. (у даљем тексту: тужилац) с тужбеним захтјевом којим је тражио да се утврди да је ништав купопродајни уговор закључен на дан 10. маја 1994. године, овјерен код Основног суда у Прњавору под бројем Ов.799/94 између њега и туженог Н. В. сина П. (у даљем тексту: тужени), те да му тужени преда у посјед и слободно располагање монтажни киоск, саграђен на парцели к.ч. број 647 К.О. П. и накнади парничне трошкове. Одлучено је да свака странка сноси трошкове овог парничног поступка.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Бањој Луци број 011-0-Гж-06-001 056 од 18.6.2007. године уважена је жалба тужиоца и првостепена пресуда преиначена тако што је утврђено да је ништав купопродајни уговор закључен 10.5.1994. године, овјерен код Основног суда у Прњавору под бројем Ов.799/94 између тужиоца и туженог, па је тужени обавезан да преда тужиоцу у посјед и слободно располагање монтажни киоск, саграђен на парцели к.ч. број 647 К.О. П., а тужилац је обавезан да туженом изврши реституцију исплаћеног дијела купопродајне цијене у висини од 4.000,00 КМ, са законском затезном каматом од дана предаје киоска у посјед тужиоцу. Одлучено је да свака странка сноси своје трошкове.

Тужени је изјавио ревизију против другостепене пресуде због „повреда ЗПП“ и погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се пресуда преиначи тако што би тужбеном захтјеву било удовољено у цјелини, или укине и предмет врати на поновно одлучивање другом вијећу другостепеног суда или другом окружном суду у Републици Српској.

Тужилац је у одговору на ревизију предложио да се ревизија одбаци као недозвољена или одбије као неоснована.

Тужбом се тражи утврђење ништавости уговора о продаји, као и о предаји киоска како је ближе наведено у изрекама нижестепених пресуда.

Уговором о продаји („купопродаји“) од 10. маја 1994. године, закљученим у П., продао је тужилац монтажни киоск на парцели к.ч. број 647 К.О. П. туженом. Према писменој исправи о уговору, овјереном у Основном суду у Прњавору под Ов.799/1994 од истог датума (10. маја 1994. године) уговорена је цијена у износу од тадашњих 4000 динара (неспорно је да је тај износ одговарао износу од 4000 ДЕМ према паритету динара и њемачке марке у вријеме закључења уговора). У уговору је константовано да је тужени као купац исплатио ову цијену продавцу. Тужени је ступио у посјед киоска. Свједок С. К. је током поступка тврдио да је стварно уговорена цијена износила 8.000,00 динара (односно толико ДЕМ) и да је тужени у два пута исплатио тај износ тужиоцу. Сматрајући да уговор није закључио на основу своје слободне воље, него због притисака изазваних ратним збивањима, тужилац је тражио да се утврди да је исти ништав.

Првостепени суд је извршио увид у писмену исправу у уговору и провео поступак у току кога је саслушао свједоке С. К., Г. Г., А. П., Н. П., Б. Б., Ж. Г., Ж. Ш., Н. К., те туженог у својству странке. Тужилац је у међувремену дана 18. новембра 2002. године преминуо, па суд није успио да га саслуша у својству странке. Из тих разлога, суд је извршио увид у спис број П-171/94 у коме је тужени тражио од З. Б. предају спорног киоска те прочитао исказ тужиоца, који је у том спору саслушан као свједок. Анализом и оцјеном проведених доказа првостепени суд је закључио да тужилац није доказао чињеницу да је било ко на њега вршио притисак ради закључења уговора с туженим, па га је одбио с тужбеним захтјевом.

Другостепени суд је узео у обзир исказ туженог од 2. децембра 2002. године, кад је пред првостепеним судом саслушан у својству странке. Он је тада, поред осталог изјавио, да је на киоск, прије него што га је купио од тужиоца, неколико пута бацана експлозивна направа. Већ ова околност упућује на закључак да положај тужиоца као Албанца у П. за вријеме рата није био ни близу онакав, каквим га је тужени хтио да прикаже. Другостепени суд је отворио расправу и поново саслушао свједоке који су дали исказе и пред првостепеним судом. Свједоци Ж. Г., А. П. и Н. П., указали су на то да им се је тужилац жалио, како га је тужени довео у суд и рекао му: „Потпиши Р., ми нисмо Цигани, ми смо Срби“, те да му није ништа исплаћено од било какве цијене из уговора. Другостепени суд је на основу тога закључио да је уговор

ништав у смислу члана 103. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник РС“ број 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04, у даљем тексту: ЗОО), „јер је закључен у тренутку постојања ратне ситуације на овом простору и посебне особене ситуације у којој се нашао тужитељ, као припадник друге етничке заједнице у односу на већинско српско становништво, а које околности су утицале на његову вољу и условиле доношење одлуке о закључењу спорног уговора којег иначе у нормалним околностима не би закључио, а осим тога тужени је као припадник већинског српског становништва знао за ове посебне околности које су постојале на страни тужитеља и његове имовине прије закључења спорног уговора“. Руководећи се тим разлозима, другостепени суд је преиначио првостепену пресуду тако што је удовољио тужбеном захтјеву. Налазећи да је купац платио цијену за киоск у износу од 4000 динара (сада: конвертибилних марака), суд је обавезао тужиоца „да туженоме изврши реституцију исплаћеног дијела купопродајне цијене у висини од 4.000,00 КМ са законском затезном каматом рачунајући исту од дана извршене предаје киоска у посјед тужитеља“.

Ревизија је дозвољена.

Могућност одбацивања ревизије кад вриједност побијаног дијела правноснажне пресуде не прелази 10.000 конвертибилних марака, прописана је чланом 237. став 2. у вези са чланом 247. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 58/03, 85/03, 74/05 и 63/07, у даљем тексту: важећи ЗПП). Тај закон ступио је на снагу 1. августа 2003. године (члан 461). Према члану 456. став 1. важећег ЗПП, ако је прије ступања на снагу тог закона донијета првостепена одлука којом се поступак пред првостепеним судом завршава, даљи поступак спровешће се по досадашњим прописима. Под „досадашњим прописима“ подразумијева се раније важећи Закона о парничном поступку који је био на снази у вријеме доношења првостепене пресуде („Службени лист СФРЈ“ број 4/77 до 35/91 и „Службени гласник РС“ број 17/93 до 32/94, у даљем тексту: ранији ЗПП), како то произилази и из одредбе члана 459. важећег ЗПП. Првостепена пресуда у овом спору донесена је прије ступања на снагу важећег ЗПП, на дан 14. јула 2003. године, а вриједност предмета спора означена је у износу од 8.000,00 КМ. Дозвољеност ревизије, с обзиром на вриједност предмета спора цијени се, према томе по одредбама ранијег ЗПП. Чланом 382. став 2. и 3. ранијег ЗПП било је прописано да ревизија није дозвољена у имовинско-правним споровима у којима вриједност предмета спора не прелази 800 нових динара (практично 800 конвертибилних марака). Како вриједност спора у овој парници прелази наведени износ, ревизија је дозвољена.

Ревизија, међутим, није основана.

Другостепени суд је, анализом и оцјеном доказа које је извео, доводећи их у везу са чињеницама утврђеним у првостепеном поступку, уз уважавање свих релевантних околности случаја и њиховог утицаја на поступање тужиоца у односу на закључење спорног уговора, и по оцјени овог суда, правилан закључак да је тај уговор, као противан јавном поретку и добрим обичајима ништав у смислу члана 103. ЗОО. При изрицању такве оцјене, само понашање

туженог као уговорне стране није било од пресудног значаја, премда је и он бар донекле вршио притисак на тужиоца, о чему су се изјаснили поменути свједоци Ж. Г., А. П. и Н. П. Битно је да се у ситуацији ратних збивања и понашања, тужилац као припадник мањинског народа није осјећао безбједним у П. и да је излаз из таквих прилика видио у продаји имовине, евентуално и у напуштању подручја П. Сам тужени је признао да је прије закључења уговора с тужиоцем на киоск неколико пута бачена експлозивна направа. У таквим околностима тужилац се није могао осјећати безбједно, па је, с обзиром на ратне прилике, био принуђен (додуше не непосредно од туженог него таквим околностима) на закључење уговора. Ако се све ово има у виду, оправдана је претпоставка да тужилац у нормалним околностима овакав уговор не би закључио.

Обавезе уговорних страна на предају киоска, односно на враћање плаћене цијене, заснивају се на одредби члана 104. став 1. и 3. ЗОО.

У вези ревизионих навода туженог потребно је указати на сљедеће.

1. Тужичева смрт није била разлог за прекид поступка у смислу члана 212. став 1. тачка 1. у вези са чланом 215. став 1. ранијег ЗПП-а. Став о томе заузео је овај суд у рјешењу број 118-0-Гж-06-000 013 од 5.1.2007. године, донесеном поводом жалбе туженог против рјешења Окружног суда у Бањој Луци број Гж-1056/06 од 1.9.2006. године, којим је захтјев туженог за прекид поступак одбијен.

2. Тврдња туженог као ревидента да је другостепени суд „у предмету број Гж-47/05 дана 28.02.2007. године... поводом апсолутно исте ситуације заузео сасвим супротан став“ сама за себе, није разлог за ревизију. Узгред се напомиње да ревидент није уз ревизију приложио одлуку на коју се позива.

3. По оцјени овог суда изведени докази пред другостепеним судом нису погрешно оцијењени нити је изрека другостепене пресуде супротна образложењу исте. Тачно је да је вриједност предмета спора у тужби назначена у износу од 8.000,00 КМ али тај податак, сам за себе, још није доказ висине уговорене цијене. Према писменој исправи о уговору, утврђена је цијена у износу од 4000 динара (односно сада 4.000,00 КМ) и константовано да ју је купац исплатио продавцу „у цијелости“. Свједок С. К. додуше тврди да су парничне странке уговориле цијену од 8000 динара (односно 8.000,00 КМ) и да је био присутан кад је тужени исплатио тужиоцу 4.000,00 КМ. Наводној исплати преосталог износа цијене од 4.000,00 КМ свједок није био присутан, него је, како тврди, за то касније сазнао од тужиоца. Произилази према томе, да је поуздано утврђена само исплата цијене од 4000 динара (односно 4.000,00 ДЕМ) приликом закључења уговора, што се не може рећи за исплату другог износа од 4.000,00 ДЕМ односно КМ, о чему нема никаквог писменог трага, нити је наводна исплата извршена непосредно у присуству било кога од саслушаних свједока.

4. С обзиром на напријед речено, нису погрешно примјењене одредбе чланова 26. и 99. ЗОО. Већ је указано на то да понашање парничних странака приликом закључења уговора није у толикој мјери пресудно за оцјену његове

правне ваљаности, колико општа ситуација у П. за вријеме рата, због које је тужилац био приморан да закључи уговор, јер се је у тој средини морао осјећати егзистенцијално угроженим.

5. Тужбени захтјев се не заснива на одредби члана 60, него члана 103. 300.

6. Одредба члана 104. став 3. 300 није неправилно примјењена. Не може се прихватити став да је тужени био савјестан приликом закључења уговора, јер му је било познато да је неколико пута раније бачена експлозивна направа на тужиочев киоск, што је и сам признао. Он је, према томе, морао бити свјестан чињенице да је тужилац присиљен да отуђи киоск, ако не жели да исти буде и даље разаран експлозивним направама.

7. Одредба члана 132. 300 примјењује се код раскидања уговора, што овдје није случај. Затезна камата је правилно одређена „од дана извршене предаје киоска у посјед тужитељу“. Све до тог момента тужени се налази у посједу киоска и може остваривати користи од његовог држања.

8. Цијена киоска уговорена је тако да је везана за „чврсту“ валуту, па није било основа да се изврши ревалоризација исте.

9. Улагања туженог у објект, наводно у износу од 71.850,00 КМ могу евентуално бити предмет другог парничног поступка и нису сметња за одлучивање о тужбеном захтјеву у овој правној ствари.

10. Ако се има у виду све што је напријед речено, не произилази да је другостепени суд повриједио начела потпуне реституције и истовремености, односно узајамности давања код двострано обавезујућих уговора.

Из изложеног произилази да пресуда другостепеног суда нема недостатака на које указује ревидент, односно на које овај суд пази по службеној дужности. Сходно томе, ревизија туженог је одбијена као неоснована (члан 393. у вези са чланом 386. ранијег и чланом 456. став 1. важећег ЗПП).

Предсједник вијећа
Петар Бајић